

Valitus STM:n hyvinvointikeskuksen poikkeuslupapäätöksestä

Khall 15.09.2021 § 231

29/10.03.02.00/2020

Valmistelija

Kunnanjohtaja Miira Raiskila, 0400 855 920, miira.raiskila@vaala.fi

Vaalan kunnassa on vireillä hyvinvointikeskushanke, jossa tarkoituksena on rakentaa asianmukaiset tilat nykyisen terveyskeskuksen toiminnoille, sosiaalipalveluille ja niihin kytkeytyville kunnan perhepalveluille. Palveluvalikoima hieman supistuu nykyisestä ja tilat tehostuvat. Hanke on kunnan korjauskelvottomasti sisäilmaongelmaisten kiinteistöjen takia täysin välttämätön ja kiireellinen. Hanketta ovat Vaalan kunnan pyytämällä lausunnoillaan puoltaneet työterveys, työsuojelu, Oulunkaaren kuntayhtymä (sote-järjestäjä) sekä maakunnallinen POPsote-hanke.

Rakennus on suunniteltu muuntojoustavaksi, ja Vaalan kunnalla tulee olemaan sille sen elinkaaren aikana joka tapauksessa tarvetta, vaikka sote-toimintoja sieltä joskus myöhemmin vähennettäisiin. Kunnan kiinteistöstrategian taustalla oleva kiinteistökarttoitus osoittaa, että lukuisat kunnan kiinteistöt ovat elinkaarensa loppupuolella, ja niissä on runsaasti korjausvelkaa. Hyvinvointikeskukseen suunnitellut tilat mukautuvat luonnollisesti myös muuttuviin sote-lähipalveluihin. Hyvinvointikeskukseen on suunniteltu monialainen perhekeskus STM:n Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus 2020-2022 ohjelman mukaisesti.

Vaalan kunnanvaltuusto on hyväksynyt hyvinvointikeskuksen urakan 20.5.2021 § 40 ehdollisena siihen saakka, kunnes hankkeelle on saatu Sosiaali- ja terveysministeriön poikkeuslupa ja leasingrahoitus sopimus on hyväksytty.

Valtioneuvosto päätti sote- ja maakuntauudistukseen liittyen rajoittaa kuntien ja kuntayhtymien sote-investointeja. Laki kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta (548/2016) tuli voimaan 1.7.2016. Lakia muutettiin (1057/2017, 1326/2018) ja viimeksi 19.12.2019 (1299/2019). Laki on voimassa 31.12.2025 saakka. Lailla rajoitetaan mm. kuntien mahdollisuutta tehdä suuria rakennusinvestointeja ilman STM:n myöntämää poikkeuslupaa. Investointia koskevan sitoumuksen tekemisessä merkittävänä ajankohtana pidetään urakasopimuksen tai sitä vastaavan rakennustöiden aloittamista tarkoittavan sopimuksen allekirjoittamista.

STM voi myöntää poikkeusluvan, jos investointi on palvelujen saatavuuden turvaamiseksi välttämätön ja kiireellinen. Vuoden 2018 alusta voimaan tulleen lain muutoksen jälkeen luvan perusteena ei ole enää investoinnin

tarpeellisuus alueen palvelurakenteen kannalta. Rakennushankkeen välttämättömyyttä ja kiireellisyyttä arvioitaessa otetaan huomioon, voitaisiinko palvelut tuottaa lähivuosien aikana jo olemassa olevissa tiloissa. Välttämättömyys ja kiireellisyys voi perustua esimerkiksi niin merkittävään asukasluvun muutokseen, että palveluja ei mitenkään voida tuottaa nykyisissä toimitiloissa. Välttämättömyys voi perustua myös lainsäädännön edellyttämiin muutoksiin palvelujen toteuttamisessa. Laissa edellytetään, että investoinnin tulee olla välttämätön. Tämä tarkoittaa, ettei investoinnin välttämättömyyttä voida arvioida vain yksittäisen kunnan tai kuntayhtymän näkökulmasta, vaan investoinnin tulee olla välttämätön myös kuntaa laajemman alueen palvelujen toteuttamisen näkökulmasta. Välttämättömyyttä arvioitaessa tulisi ottaa huomioon myös olemassa olevat mahdollisuudet kuntien ja kuntayhtymien väliseen yhteistyöhön palvelujen tuottamisessa. Investoinnin alueellista välttämättömyyttä on mahdollista osoittaa esimerkiksi siten, että poikkeuslupahakemukseen liitetään alueen muiden kuntien tai kuntien jonkin yhteistoimintaelimen tai aluehallintoviranomaisen lausunnot kyseisestä hankkeesta. Myös STM voi poikkeuslupaa harkitessaan pyytää tarpeellisiksi katsomiaan lausuntoja.

Lain investointikiellolla ja siihen liittyvällä lupamenettelyllä pyritään estämään tarpeettomia investointeja. Lupamenettelyllä ei ole tarkoitus sitovasti ennakoida sitä, miten tulevassa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä omaisuusjärjestelyistä säännellään, miten tuleva palvelujen järjestämisvastuussa oleva taho päättää kyseisistä investoinneista tai niiden rahoituksesta tai mikä on tulevaisuuden palvelu- ja toimipisteverkko. Siten esimerkiksi riski investoinnin kustannuksista ja investointeihin liittyvistä sitoumuksista jää lain sääntelystä ja sen sisältämästä lupamenettelystä huolimatta edelleen kunnille ja kuntayhtymille. Eli vaikka poikkeuslupa olisi myönteinen, kantaa kunta tai kuntayhtymä riskin siitä, miten tulevassa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä säännellään näistä sitoumuksista ja onko kyseisellä toimitilalla palvelujen järjestämisvastuussa olevan tahon näkemyksen mukaan käyttöä tulevaisuudessa. Poikkeuslupavaatimus koskee sellaisia sote-kiinteistöjä, jotka tulevat kunnan omaan taseeseen. Lisäksi poikkeuslupa koskee myös vuokrausrakentamista, jos sopimukseen liittyy kunnan lunastusvelvollisuus.

Vaalan kunta on hyvinvointikeskuksen hankesuunnitelman aikataulun mukaisesti jättänyt edellä kuvatun, lain vaatiman poikkeuslupahakemuksen STM:lle 10.2.2021. Tavanomainen käsittelyaikataulu poikkeuslupa-asioilla on STM:stä saadun tiedon mukaan 2–3 kuukautta. Vaalan kunnan hyvinvointikeskushanketta koskeva käsittelyaikataulu on edennyt seuraavasti (asiakirjat esityslistan oheismateriaalina):

- Vaalan kunnan hakemus rakennusinvestointia koskevan poikkeuslupan saamiseksi 10.2.2021
- STM:n lisätietopyynnöt 16.2., 22.3.2021, 6.4.2021, 20.4.2021

- Vaalan kunnan lisäselvitykset rakennusinvestointia koskevaan poikkeuslupahakemukseen 1.4.2021, 9.4.2021, 26.4.2021
- Vaalan kunnan kiirehtimispyyntö rakennusinvestointia koskevan poikkeuslupahakemuksen käsittelyyn 25.5.2021
- Raha-asianvaliokunnan käsittely 26.8.2021
- Tiedoksianto kielteisestä poikkeusluvasta Vaalan kunnalle 1.9.2021

Päätöksen perusteluiksi on STM:n päätösasiakirjassa kirjattu seuraava:

"Sosiaali-ja terveysministeriö on arvioinut esitetyn investointeja koskevan hakemuksen sekä arvioinut, ettei se täyttä laissa mainittuja kriteerejä.

- *Hyvinvointikeskukseen suunniteltuja tilojen laajuus ja sisältö tulisi arvioida uudelleen ja huomioida alkamaisillaan oleva tulevan hyvinvointialueen palveluverkon tarkastelu.*
- *Hankkeessa ei ole tehty kuntatasoa laajempaa alueellista tarkastelua.*

Edellä mainituin perustein sosiaali-ja terveysministeriö ei myönnä poikkeuslupaa Vaalan kunnalle."

Päätöksestä voi valittaa lain oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) mukaisesti. Kunnalla on oikeus hakea ministeriön päätökseen muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa tämän päätöksen tiedoksisaannista. Valituksesta on käytävä ilmi mitä päätöstä vaatimus koskee, miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä vaaditaan muutettavaksi sekä perusteet, joilla muutosta vaaditaan. Valitus hallinto-oikeuteen on aina tehtävä kirjallisesti.

Vaalan kunnan jättämässä poikkeuslupahakemuksesta, sen lisäselvityksistä ja liitteistä ilmenee, että suunniteltu hanke on lain tarkoittamalla tavalla välttämätön ja kiireellinen. Hankkeen tarpeellisuuden, välttämättömyyden ja kiireellisyyden osalta ennen kaikkea nykyisten sote-tilojen sisäilmaongelmien ja väistötilojen puutteen takia Vaalan kunta tarvitsee täysin väistämättä uusia tiloja.

Laki kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisestapyrkii estämään vain sellaisia oikeustoimia, joiden voidaan katsoa olevan uudistuksen jälkeen järjestämisvastuussa olevien tahojen toimintaa haittaavia. Vaalan hyvinvointikeskushankkeessa tällaisesta ei ole kyse, sillä kunnalla on tiloille tulevaisuudessa käyttöä, jos tuleva hyvinvointialue ei niitä kokonaisuudessaan tarvitse.

Muuntojoustavaksi rakennettavan hyvinvointikeskuksen rakentaminen voidaan ajatella kuuluvan kunnan lainmukaisen vahvan itsemääräämisoikeuden ja palveluiden järjestämisen piiriin. Hankkeessa

ollaan investoimassa nykyistä tehokkaampia tiloja, ei laajentamassa palveluvalikoimaa tai kokonaistilamäärää.

Hankkeessa on tehty kuntaa laajempaa alueellista tarkastelua, mikä ilmenee STM:lle toimitetuista, alueellisten toimijoiden puoltavista lausunnoista ja hankesuunnitelmasta.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Raiskila Miira
Kunnanjohtaja:

Kunnanhallitus päättää valittaa Pohjois-Suomen Hallinto-oikeuteen Sosiaali- ja terveysministeriön päätöksestä VN/3654/2021 "Sosiaali- ja terveysministeriön poikkeuslupa sosiaalihuollon tai terveydenhuollon tuotannossa käytettäviin rakennuksiin" edellä esitetyillä perusteluilla. Kunnanjohtaja valtuutetaan valmistelevaan ja jättämään varsinainen valitusasiakirja, missä käytetään tarvittaessa puitesopimusten mukaista ulkopuolista lakiapua.

Päätös: Hyväksyttiin
